KRANJSKOGORSKA DEKLARACIJA
71. Svetski kongres Movendi International

Poziv vladama da zdravlje i dobrobit zajednica stave na prvo mesto kroz uspostavljanje globalnog pravno obavezujućeg instrumenta za sprečavanje štetnih posledica alkohola

Tokom pet dana u oktobru 2026. godine, više od 150 ljudi, uključujući i decu, iz 43 zemlje sa svih kontinenata okupilo se u Kranjskoj Gori, u Sloveniji, povezano zajedničkim uverenjem da možemo unaprediti zdravlje i dobrobit naših porodica i zajednica.
Mi smo ljudi koji trpe štetne posledice delovanja kompanija alkoholne industrije. Mi smo deca koja odrastaju u porodicama pogođenim upotrebom alkohola. Mi smo žene koje žive u nebezbednim domovima. Mi smo porodice koje su izgubile svoje najbliže u saobraćajnim nesrećama izazvanim vožnjom pod dejstvom alkohola. Mi smo zajednice koje svedoče umiranju mladih muškaraca zbog alkohola.
Zajedno pozivamo vlade da interese naših zajednica stave ispred interesa lobista alkoholne industrije i profita kompanija koje proizvode alkohol, tako što će podržati uspostavljanje globalnog pravno obavezujućeg instrumenta za sprečavanje štetnih posledica alkohola.

Alkohol prouzrokuje štetu milionima ljudi širom sveta

Štetne posledice alkohola su dalekosežne: smrt i povrede, rak i kardiovaskularne bolesti, narušeno mentalno zdravlje i samoubistva, poremećaji povezani sa upotrebom alkohola, rodno zasnovano nasilje, kao i postepeno iscrpljivanje prihoda domaćinstava i snage zajednica. Širom sveta alkohol svake godine odnese 2,6 miliona života – više nego tuberkuloza, HIV/AIDS i dijabetes zajedno. Muškarci čine tri četvrtine svih smrtnih slučajeva povezanih sa alkoholom u svetu.
Alkohol je droga koja prouzrokuje najveću društvenu štetu: posmatrane zajedno, direktne štetne posledice alkohola i šteta koju njegova upotreba nanosi drugim ljudima gotovo su dvostruko veće od ukupnog tereta štetnih posledica duvana.
Teret je posebno veliki među mladima. Alkohol je drugi vodeći faktor rizika za teret bolesti među osobama uzrasta od 10 do 24 godine, a vodeći među osobama od 25 do 49 godina – u ekonomski najproduktivnijem periodu života.

Kompanije alkoholne industrije i njihovi lobisti prouzrokuju štetu i nastoje da osujete svaki napredak

Ovaj sadržaj je nastao uz finansijsku podršku koju Sida pruža posredstvom IOGT-NTO Movement. Ni Sida ni IOGT-NTO Movement nisu učestvovali u njegovoj izradi niti snose odgovornost za njegov sadržaj ili stavove izražene u njemu.

Kompanije alkoholne industrije i njihovi lobisti svakodnevno sprovode štetne marketinške i prodajne prakse i nastoje da spreče promene koje bi ljudima omogućile zdraviji i kvalitetniji život.
U zemljama u kojima ne postoje odgovarajuće javne politike u oblasti alkohola, alkoholna industrija lobira da tako i ostane, kao što je slučaj u Ugandi, Kambodži i drugim zemljama sa niskim i srednjim prihodima. U zemljama koje su razvile neke od najboljih politika u ovoj oblasti, alkoholna industrija nastoji da ih oslabi ili ukine, kao što je slučaj u skandinavskim zemljama ili na Tajlandu.
Predugo su prostori u kojima se oblikuju javne politike u oblasti alkohola bili pod dominacijom korporativnih interesa, kojima se davala prednost u odnosu na javni interes, uključujući zdravlje naše dece i dobrobit naših zajednica.

Možemo graditi na čvrstim temeljima koje su već postavili svetski lideri

Zajedno možemo promeniti ovu situaciju, a prve korake smo već napravili.
Godine 2022. sve države članice Svetske zdravstvene organizacije (SZO) jednoglasno su usvojile Globalni akcioni plan za alkohol, dok je više od 110 zemalja učestvovalo u raspravi.
To pokazuje zajedničko razumevanje ozbiljnih štetnih posledica koje alkohol prouzrokuje ljudima širom sveta, kao i potrebe za zajedničkim delovanjem.

Sada nam je potreban globalni pravno obavezujući instrument za sprečavanje štetnih posledica alkohola kako bismo nastavili započeti posao

Pozivamo na usvajanje razumnog i neophodnog mehanizma koji će pomoći vladama širom sveta da ostvare suštinske promene. Taj mehanizam je globalni pravno obavezujući instrument za sprečavanje štetnih posledica alkohola.
Već smo videli kakav uticaj jedan takav instrument može imati. Okvirna konvencija o kontroli duvana spasava milione života. Sada je vreme da vlade širom sveta daju prioritet i spasavanju života od štetnih posledica alkohola.
Države ne mogu samostalno da zaštite svoje stanovništvo, jer kompanije alkoholne industrije i njihovi lobisti u svom delovanju ne poznaju ograničenja ni državne granice.
Marketing alkohola dopire do dece čak i kada potiče iz drugih država, nad kojima njihove vlade nemaju regulatornu nadležnost. Pravila međunarodne trgovine zadiru u oblasti odlučivanja za koje su nacionalni parlamenti smatrali da su u njihovoj isključivoj nadležnosti. Kompanije posluju na globalnom nivou, dok se propisi koji uređuju njihovo poslovanje zaustavljaju na državnim granicama.

Pre jedne generacije, svetski lideri su se udružili i uspostavili globalni pravno obavezujući sporazum o kontroli duvana, čije su danas članice 183 države.
Inspirisani njihovim primerom, pozivamo naše vlade da učine isto u oblasti javnih politika koje se odnose na alkohol.

Da bismo to ostvarili, pozivamo vlade da preduzmu četiri koraka:

1. Zahtevaju od generalnog direktora SZO da podnese izveštaj o izvodljivosti uspostavljanja globalnog pravno obavezujućeg instrumenta u oblasti alkohola.
2. Uspostave međuvladinu radnu grupu koja će nastaviti rad na ovoj inicijativi i podneti izveštaj pre revizije planirane za 2030. godinu.
3. Obezbede da javne politike u oblasti alkohola ostanu u rukama onih koji su odgovorni građanima i zastupaju javni interes, i zatvore vrata koja su još uvek otvorena alkoholnoj industriji.
4. Obezbede finansiranje ovog procesa srazmerno razmerama štetnih posledica alkohola.

Kao zajednice, želimo da svako dete ima najbolji mogući početak života – u svakoj zemlji, uz zaštićeno zdravlje i budućnost.
Ovaj posao možemo obaviti samo zajedno, a naš pokret, koji okuplja više od 140 organizacija članica iz preko 50 zemalja, obavezuje se da će tome doprineti.
Pomozite nam da svakom detetu na svetu pružimo takav početak – podržite uspostavljanje globalnog pravno obavezujućeg instrumenta u oblasti alkohola i počnimo odmah.

Prilog – O organizaciji Movendi International

Movendi International je nezavisan globalni građanski pokret koji se zalaže za društvo u kojem svaka osoba i zajednica mogu da napreduju bez štetnih posledica alkohola.
Okupljamo više od 140 organizacija članica iz preko 50 zemalja, povezane neposrednim iskustvima štete koju prouzrokuje alkoholna industrija i zajedničkom posvećenošću ostvarivanju promena.
Povezujemo, jačamo i osnažujemo civilno društvo i sarađujemo sa vladama i agencijama Ujedinjenih nacija kako bismo odgovorili na štetne posledice alkohola kao ozbiljnu prepreku razvoju, kroz javne politike zasnovane na dokazima i mere sa snažnim pozitivnim učinkom.

Napomena o prevodu: *Ovaj dokument predstavlja nezvaničan prevod Kranjskogorske deklaracije, usvojene na 71. Svetskom kongresu Movendi International u oktobru 2026. godine. Prevod je pripremio Centar za omladinski rad (CZOR) radi informisanja javnosti. U slučaju razlika u tumačenju, merodavna je originalna verzija dokumenta na engleskom jeziku.*